

Tematska cjelina

**Moderni
nedemokratski režimi**

Tipovi modernih režima

J. Linz i A. Stepan u svojoj teoriji predlažu sledeću klasifikaciju modernih režima

Polazeći od demokratije kao „idealnog tipa“ Linc i Stepan razlikuju četiri moderna nedemokratska režima:

1. Autoritarni;
2. Totalitarni;
3. Posttotalitarni;
4. Sultanistički.

Elementi klasifikacije

1. Pluralizam;
2. Ideologija;
3. Mobilizacija;
4. Vođstvo.

Demokratija

Prema Lincu i Stepanu demokratiju obilježava odgovoran politički pluralizam ojačan društvenim pluralizmom. U ideološkom smislu demokratija počiva na mantri slobodnog statusa građanina, zatim na poštovanju prava manjina i vladavini prava. Mobilizacija u okviru ovog režima je niskog intenziteta sa snažno izraženom participacijom građana i civilnog društva. Vođstvo se formira putem slobodnih izbora, a svoju vlast vrši u okviru zakonskih granicama.

Autoritarni režim

Autoritarni režim prema Lincu i Stepanu predstavlja poredak s ograničenim političkim pluralizmom; u njemu nema jasno razrađene i politički usmjeravajuće ideologije, ali postoji specifičan (autoritarni) mentalitet, nema intenzivne ili ekstenzivne političke mobilizacije, vlast se vrši u okviru fluidnih, loše definisanih i predvidljivih normi. Određeni stepen autonomije postoji u državnom aparatu i vojsci.

Totalitarni režim

Totalitarni režim nema značajnijeg ekonomskog, društvenog ili političkog pluralizma, jer službena stranka ima i *de jure* i *de facto* monopol nad vlašću. Ideologija je razrađena i usmjeravajuća prema određenoj utopiji, postoji široka i intenzivna mobilizacija raznovrsnih organizacija koje stvara režim, i u koje je učlanjenje obavezno. Totalitarno rukovodstvo vlada bez definisanih ograničenja uz veliku nepredvidljivost. Režim je često harizmatičan, a regrutovanje lidera veoma zavisi od uspješnosti rada u partiji i vjernosti njenoj organizaciji.

Posttotalitarni režim

Prema Lincu i Stepanu, Posttotalitarizam predstavlja specifičan tip režima koji se u poređenju s totalitarizmom razlikuje po tome što ga karakteriše slabljenje utopijskog karaktera ideologije (vjerovanja u nju) i pretvaranje harizmatskog vođstva u birokrate, zaokupljene sopstvenom sigurnošću. Kod ovog tipa režima, pluralizam je u društvenoj, ekonomskoj ili institucionalnoj sferi ograničen, ali u političkoj sferi gotovo da ga i nema, jer partija još uvijek formalno ima monopol vlasti. Na polju mobilizacije postoji sve veće gubljenje interesovanja za mobilizaciju i kod lidera i kod običnih pripadnika vladajućeg kruga, iako postoji rutinsko angažovanje stanovništva u okvirima organizacija pod patronatom države, a u cilju postizanja minimalnog stepena prihvatanja režima.

Sultanistički režim

Sultanizam Prema Lincu i Stepanu, predstavlja takav idealnotipski režim koga karakteriše: postojanje ekonomskog i društvenog pluralizma podređenog nepredvidljivom miješanju sultanove despotske vlasti. U ovom režimu nema razrađene ili usmjeravajuće ideologije, već postoji snažna glorifikacija vladara koji samovoljno manipuliše simbolima. Intenzitet mobilizacije masa u ovom režimu je nizak, izuzev manipulacija ceremonijalnog tipa koje se sprovode prisilno ili korišćenjem zavisnosti podanika o režimu. Vođstvo je koncentrisano u sultanovim rukama. Neima nikakvih racionalnih i pravnih ograničenja vlasti, a postoji i snažna dinastička tendencija. Položaj u hijerarhiji zavisi od ličnih pokoravanja vladaru, pri čemu *poslušnost* prvenstveno počiva na snažnom strahu i nagradama za lične zasluge.

Literatura

Huan Linc i Alferd Stepan, *Demokratska tranzicija i konsolidacija*. Beograd: "Filip Višnjić". 1998.